

Kiáltás

a 25 éves magyar önkormányzati rendszer értékeinek megvédéséért

1990. szeptember 30-án volt a rendszerváltást követő új önkormányzati választások első fordulója. Eltelt 25 év, és joggal tehetjük fel a kérdést: van-e okunk ma, 25 év eltelte után ünnepelni? Eredményes volt-e a 25 év? Az önkormányzatiság beváltotta-e a hozzá fűzött reményeket?

- 1. A 25 évvel ezelőtt létrejött magyar önkormányzati rendszer az európai értékeken,** az Helyi Önkormányzatok Európai Chartájának rendelkezésein alapult. Az Alkotmány rögzítette, hogy az önkormányzathoz való jog a települések választópolgárainak kollektív joga, önálló tulajdoni formaként jelölte meg az önkormányzati tulajdont, biztosította az önkéntes feladatvállalást, az azt lehetővé tevő saját bevételeket, a helyi közügyek intézésében való közvetlen állampolgári részvétel jogi kereteit, garanciáit. A települési önkormányzatok széleskörű autonómiával, önállósággal rendelkeztek, az akkori Alkotmány megjelölte az önkormányzatok alapjogait és meghatározta azok védelmét, a feladatellátásban, a gazdálkodásban alkotmányosan védett önállóság érvényesült. A magyar önkormányzati rendszer kialakításakor a decentralizált közigazgatási modellt választottuk. Az állami hatáskörök lebontása, a decentralizált önkormányzati rendszer következtében a települési önkormányzatok széles feladatkörrel és ehhez szükségszerűen társuló átfogó felelősséggel rendelkeztek. A települések önállóvá válása jelentős helyi energiákat szabadított fel, ami megmutatkozott a helyi társadalom aktivizálódásában, a helyi civil szervezetek számának és a helyi közéletben való részvétel igényének növekedésében is. A polgárok számára érezhető közelségbe került a rendszerváltozás. A decentralizáció és a szubszidiaritás elve meghatározó volt az állami és az önkormányzati feladatok meghatározásában, a kormány és az önkormányzatok kapcsolatát a partnerség jellemezte. Az idő előrehaladtával megmutatkoztak a rendszer hiányosságai: a települések feladatellátó-képességét meghaladó, differenciálatlan kötelező önkormányzati feladat telepítés, a központi költségvetési támogatás mértéke nem igazodott a feladatokhoz, ezek és a politikai indíttatású döntések hatására növekvő önkormányzati eladósodás.

2. **A 2010-ben megválasztott kormány a korábbi rendszer lényeges átalakítását határozta el.** A 20 évig működő decentralizált önkormányzati modellt a centralizált közigazgatás szisztémája váltotta fel. Az elmúlt öt évben a közigazgatás rendszerében több olyan változtatást hajtottak végre, amelyek kikezdték a jogállami és a szakszerű működés kereteit. A változások alapjaiban érintették az önkormányzati rendszert is. A változtatások azt jelzik, hogy az önkormányzati rendszer átalakítása nem a gazdasági válság átmeneti következménye, hanem egy sajátos, centralizált állam tartós szervesülése, a társadalom „megregulálásának” egyik eszköze. A jelenlegi kormánypártok az elmúlt években tudatosan bontották le a fékek és ellensúlyok demokratikus állami működés garanciáját jelentő rendszerét. Szisztematikusan szorítják háttérbe a hatalmi ellensúlyt jelentő önkormányzati rendszert, folyamatosan csökkentve autonómiáját és mozgásterét. Az elmúlt évek megmutatták, hogy a jelenlegi kormánypártok csak a saját hatalmuk biztosításában következetesek, s egyre szembeötlőbb a szavak és a tettek kettőssége.

Az önkormányzati jogok alkotmányos védelmének eszközei az alkotmánybíróság előtti közvetlen jogérvényesítés radikális szűkítésével, az önkormányzati alapjogok Alaptörvényben való rögzítésének hiányával, az alkotmánybírósági eljárások indításának adminisztratív korlátozásával jelentősen szűkültek. A települések és az ott élők „öngondoskodási-kötelezettségének” túlhangsúlyozása következményeként csökken az állami felelősség az emberekért, az állam (és az önkormányzatok) által biztosított közszolgáltatásokért. A gazdálkodás önállóságát jelentős mértékben csökkenti, hogy megszűnt a helyi közösség által létrehozott önkormányzati vagy önálló jogi jellege, annak jelentős része a feladatátvételre hivatkozva kártalanítás nélkül, bármikor államosíthatóvá vált.

A kormány 2014-ben átvállalta az önkormányzatok addig felhalmozott adósságát, s erre hivatkozva vett át feladatokat, de az éves adósságszolgáltatásnál nagyobb arányban csökkentette az önkormányzatok költségvetési támogatását. Mára az önkormányzatok helyett azok gazdasági társaságai adósdottak el, ugyanolyan mértékben, mint korábban a helyi önkormányzatok. Az önkormányzati átalakítás kezdetén ígért feladatfinanszírozás mára már feladatalapú finanszírozássá durvult, melyben az objektív szempontok helyett a szubjektív alapú elosztás érvényesül.

Jól példázza ezt az ÖNHIKI és a működési nehézségekkel küszködő önkormányzatok külön támogatásának összevonása, évről évre való növelése, annak ellenőrizhetetlen, szubjektív, „bajtársias” elosztása.

3. Az önkormányzatok egyre inkább a magyar közigazgatás árváivá válnak! A szubszidiaritás európai értékű követelményből a kormányzat számára csak egy nehezen kiejthető idegen szóvá vált. Szisztematikusan folyik az önkormányzatok kiszorítása a települések lakosait közvetlenül érintő közszolgáltatásokból. Így ma már nem helyi közügy az oktatás, az egészségügyi szakellátás, a gyermekvédelmi közszolgáltatások többsége, egyes szociális támogatások, szakellátások biztosítása. Folyamatosan kerültek a kormányhivatalokhoz, a járási/kerületi hivatalokhoz azok a jegyzői hatáskörök, amelyek az önkormányzati lakossági kapcsolatok szempontjából is meghatározóak voltak: így lettek állami igazgatási feladattá a szabálysértések, az okmányügyek, az alanyi jogú szociális ellátásokra való jogosultság megállapítása, az oktatási igazgatási feladatok ellátása és így kerül ki az önkormányzati szervek hatóköréből az anyakönyvi igazgatás és az ipar- és kereskedelmi igazgatás helyi közpolitika formálásának eszközét jelentő hatósági igazgatási feladatok. Az „államosítással” nem csak a szolgáltatás igénybevételének lehetősége került távolabb a lakosoktól, hanem megszűnt az önkormányzatok útján érvényesülő társadalmi kontroll lehetősége is. Az önelégült kormányzati siker-propaganda ellenére mára egyre nyilvánvalóbb, hogy a kormányzati centralizációval az államigazgatási ügyek intézése nem lett sem gyorsabb, sem olcsóbb, sem hatékonyabb, csak a feladatot átvevő állami szervezetrendszer lett az ügyfél számára egyre áttekinthetlenebb, növekedett az ügyintézési határidő, a hatósági határozatok lettek egyre érthetlenebbek azok számára, akiktől az önkéntes jogkövetést várjuk.

Működőképesség kiegészítő támogatási igényt az önkormányzatok 60 %-a nyújtott be, mely azt mutatja, hogy az önkormányzati rendszer működésében nagy hiba van. A feladat, vagyon, hatáskör és forrásbiztosítás korrekcióra szorul.

4. Nem hallgathatunk tovább! Ki kell mondanunk, hogy az önkormányzatokat célzó változtatások iránya a helyi közösségek jogainak, lehetőségeinek visszaszorítására, a közszolgáltatások színvonalának csökkentésére, az elérhetőség nehezítésére irányul. Ez a kormányzat alattvalónak és nem partnernek tekinti az önkormányzatokat és a polgárokat. Az önkormányzatiság tudatos sorvasztása növeli a települési különbségeket a helyi közszolgáltatások színvonalában és újra ott tartunk, mint a rendszerváltás előtt: az életminőség szempontjából nem mindegy, hogy ki melyik településen születik, vagy él. Ez a centralizált közigazgatási rendszer a kormányzati akaratot kritikátlanul végrehajtó önkormányzatokat részesíti előnyben, nem viseli el a település, a lakosságának érdekeit elsődlegesnek tekintő, gondolkodó, saját megoldásokat kereső, önálló tevékenységre kész önkormányzatokat. Az ilyen „küldetés-tudattal” rendelkező közigazgatás nem csak az egyes polgárait, hanem helyi közösségeiket is megfosztja az önálló cselekvés lehetőségétől, elsorvasztja a lakosság helyi szervezeteit, elveszi annak lehetőségét, hogy egy település lakosai érdemi befolyással lehessenek lakóhelyük fejlődésére, saját sorsuk meghatározó alakítására.

5. Az önkormányzatiság értékeinek megőrzése, a települések és ott élők védelme érdekében követeljük:

1. Az Alaptörvényben kerüljön rögzítésre a helyi lakosság közösségének önkormányzathoz való joga, tételesen kerüljenek felsorolásra az önkormányzati alapjogok.
2. Az Alaptörvény ismét mondja ki az önkormányzati vagyon önálló jellegét és garantálja az önkormányzati gazdálkodás önállóságát.
3. A kormány vessen véget a helyi feladat- és hatáskörök további államosításának.
4. Szűnjön meg a kormány megbízott felügyeleti bírságotlasi joga, az aktuspótlás joga kerüljön a bíróságok hatáskörébe.
5. Az önkormányzati feladatellátást érintő átalakítások előtt ne csak a kormányhoz hű, „udvari” önkormányzatokkal, érdekszövetségekkel tartson egyeztetést, hanem biztosítson lehetőséget a tervezett lépések széleskörű megvitatására, biztosítva

- a döntések előkészítése során keletkezett vélemények, javaslatok nyilvános megismertetését és vitáját.
6. Az önkormányzatok költségvetési támogatásainak elosztása előre meghatározott objektív mutatókon alapuljon.
 7. Az önkormányzatok kapják vissza alap- és középfokú oktatási intézményeik fenntartói jogát és csak az arról lemondó önkormányzatoktól vegye át a kormány az oktatási intézményt. Központi költségvetési támogatás ösztönözze a települési önkormányzatok közös, társulós feladatellátását.
 8. Az önkormányzatok által biztosított egészségügyi alap- és járóbeteg szakellátás működtetésének költségeit teljes körűen biztosítsa az egészségbiztosítási költségvetés.
 9. A szociális ellátás a központi forrásokkal együtt kerüljön vissza a települési önkormányzatokhoz.
 10. Az önkormányzatok kapják vissza a gépjármű adó állam által elvont részét és a helyben képződő személyi jövedelemadó legalább 30%-át.
 11. Központi költségvetési támogatás biztosítsa a kistélepülések polgármestereinek munkájukkal arányban álló fizetését, kerüljön újra bevezetésre a közszolgálati járadék.

Felhívjuk Magyarországnak polgárait, az önkormányzatokat csatlakozzanak felhívásunkhoz, követelésünkhöz annak érdekében, hogy településük sorsáról, fejlődéséről, a helyi közszolgáltatások köréről és minőségéről ismét maguk dönthessenek.

Budapest, 2015. szeptember 30.

Baloldali Önkormányzati Közösség